

let, mortem eternam occidit, benedictionem Dei Patris confert, amicitiam Filii Dei reddit, familiaritatem Spiritus Sancti, societatemque civium supernorum restituit. Et quantumcumque sit parva contrito, magis satisfacit, quam maxima eleemosynarum largitio. " Contrito minima præstat hæc omnia, quæ sine gratia nullatenus consistunt, sine qua idcirco nec minima ipsa contrito est. Porro si contrito minima est cum gratia, æquana contrito erit sine illa? Nulla prorsus. Posterior inquit: (29) „Quæcumque peccata sine gracia, et horribilia, tanta est virtus contritionis, quæ sit vera sit, non est sine gracia, quod purificat animam ab omnibus culpis mortalibus... Una gutta, sive lacryma vera contritionis curat animam ab omnibus culpis mortalibus.“ Et addit: (30) „Si unus homo occidisset omnes Apostolos, et Joseph patrem putativum: imo etiam si Virginem violasset, et ipsum Christum propriis manibus crucifixisset, si post haberet tantam contritionem ut granum sinapis, et peteret veniam in hoc mundo, Christus statim parceret sibi.“ Insuper de alabastro unguenti B. Magdalena ait: (31) „Alabaster est cor peccatoris, in quo est unguentum pretiosum, et medicinale contritionis ad curandum peccata: nam gutta huic unguenti curat omnes culpas peccatorum mortalium, nam conclusio est Theologorum, quod vera contrito quantumcumque minima, non est sine gratia.“ Contrito itaque eti parvula cœa gutta, eti minutula sicut granum sinapis, ac demum eti omnium minima, hominis peccata, quamquam sint enormissima, penitus delet. Nec dici potest, quod S. Vincentius de ea contritione sermonem faciat, quæ gratia informatur, quasi aliqua sit informatione ista carens, quæ idcirco peccata non auferat nam responsum istud, quo uti solent Initialistæ, ut Angelici Præceptoris auctoritates solvant, præcludit omnino S. Vincentius innuens, quod contrito cum gratia semper est, sive quod quantumcumque minima, non est sine gratia. Et hac Sancti Iusti atque apud Theologos conclusio invaluit, nullumque propterea de ea re inter eos dissidium fuisse, sed omnes in eam per id tempus consensisse videtur. Praterquamquod utriusque Sancti verba produnt affatim, contritionem eti minimam sanctificantis gratia perfui semper consortio; etenim peccatorum expulsio proprius est gratia ipsius effectus: quo circu si minima contrito peccata pellit, gratia habet societatem. Profecto fides, spes, timor, et dolor peccata etiam destruunt, sed quia sine gratia plerisque sunt, nemo aut absolute, et minima fides delicta pellit: minima spes criminis tollit, minimus timor flagitia auferit, minimus dolor culpas evellit: "cum autem absolute dicatur: minima contrito peccata delet: "nosse exinde est, contritionem semper esse cum gratia, cuius est anima macula abstergere.

16. Contrito insuper, licet parva sit, vera charitate perficitur, et exornatur, quæ est dolor de peccatis propter Deum summè dilectum, et Deum ita diligere, charitatis officium est. In hac ipsa contritione Sacramenti suscipiendi votum includitur. Porro contritionem charitate perfectam, et includentem votum istud hominem extra Sacramentum justificare, Tridentinum docet his verbis: (32) „Docet præterea, eti contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, prius quam hoc Sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritione sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam.

17. Sed pralaudatus Concilia contendit, contritionem non semper, sed aliquando hominem justificare, propterea quod in his Conciliis verbis adverbium ipsum *ali quando* repetiatur, et ait: (33) „Si contritioni semper esset adjuncta charitas perfecta, numquid concessum diceret, aliquando dumtaxat id contingere? Ergo planum est, Concilium superponere, contritionem communiter non justificare, eti charitate aliqua imperfecta formatam. At vero contrito haud una, sed duplex est, secundum ipsum Concilium, alia nimis perfecta, quæ charitate vera semper ornatur, quia est dolor de peccatis propter Deum summè dilectum; et hæc contrito absolute vocatur: alia imperfecta,

(29) Dom. 14. post festum SS. Trinit. serm. 2. et Dom. 17. serm. 4. editionis Antuerpiensis 1572.

(30) Dom. 24. serm. 2. (31) Feria 1. post. Dom. Passionis. (32) Ses. 14. cap. 4.

(33) Ubi supra & 2. §. 2. 2. 4.

quæ non charitate, sed timore exoritur; et hæc attritio dicitur. Contritio itaque non semper, sed aliquando, nempe quando perfecta est, charitate perficitur, et ornatur, et tunc reconciliationem perficit, quamvis reconciliationis ipsa non contritioni uni, sed eidem, ac voto Sacramenti adscribenda est. Charitas autem, quæ ornatur contritio, sicut et contritio ipsa perfecta nuncupatur, non quia semper intensa, sed quia cum gratia, et sine peccato semper est. Unde particula aliquando in hac dumtaxat clausula reperiatur: „Etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat: securus verò in ista: „hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiat:“ in quo satis innuit Concilium, quod contritio licet non semper, sed aliquando charitate perficiatur, dum charitate tamen perfecta est, non aliquando, sed semper reconciliationem operatur. (34) „Adverbium aliquando, ait Juvenilis, non cadit in reconciliationem impii, de qua Concilium loquitur, sed in hos terminos, charitate perfectam: ita ut sensus sit, contingere aliquando, contritionem esse charitate perfectam; non vero contritionem charitate perfectam reconciliare aliquando impium, antequam Sacramentum actu recipiat. Quapropter qui asservit, contritionem vera charitate perfectam, seu ornatai aliquando non reconciliare, huic Tridentini sanctioni videtur contrarie: imo et ad hanc Baii thesim accedere: 68, „Per contritionem, etiam charitate perfectam, et cum voto suscipiendo Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut Martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.“

(34) Comment. de Sacramentis diss. 6. q. 4. c. 4. a. 1. §. 3.

Aliquis etiam rationibus amoris, et peccati insociabilitas comprobatur.

1. Mortifero patrato sceleré, charitatem funditus interire perspicuum est; tum enim sanctificans ipsa gratia misere perit, et charitas vel ipsam gratia est, ut ajunt nonnulli, vel si à gratia differt, ut docet D. Thomas, (1) sine illa nullatenus esse valet. Eapropter peccatum mortale nedum gratia, sed charitatis etiam privatio est, vel hanc necessitate inducit charitatis autem privatio quovis actu charitatis, vel amoris intercidit, sicut privatio visus, seu cæcitas, et privatio fidei, nempe infidelitas fidei, ac visionis actu qualibet intercidunt similiter. Unde quemadmodum actus hujusmodi, licet intentione careant, infidelitatem auferunt prorsus, ita et amor eti remissus culpan debet evanescere.

2. Dei amor snape natura justificanti gratia adnectitur, vel non? Si adnectitur, quamvis exigua sit, sine gratia illa numquam erit, haud aliter quam penitentia, charitatisque virtutes, quæ quidem quod ejusmodi nexum habeant, sine gratia, quamquam remissa sint, minimè reperiuntur. Si non adnectitur gratia amor, hic profecto licet intentione potiatur, sine illa esse valebit, sicut fidei, spei, timoris, et doloris actus, propterea quod simili cum gratia nexus destituti sint, absque ea, eti intensi, et fervidi, passim inveniantur. Quapropter aut utrumque, aut neutrum, intensus videlicet amorem, et remissum gratia divisa adjungere oportet: cum autem Initialista nexum hunc intenso liberaliter indulgent, remiso item tribuant, æquum erit.

3. Idipsum quoque natura ipsius opera evincunt aperte, etenim si ea cum anima non connecti accidat, sine anima plerunque sunt, ut in calefactione liquet, quæ ratione hac, licet intensissima sit, longè ab anima reperi solet; si verò cum anima neæantur, absque ea, quantumvis remissa, nullo modo compreperiuntur; sicuti in visione corporali patet, quæ sane quoniā visus sensu, et anima connectitur, sine illis quantumcumque remissa sit, haud umquam erit. Pari itaque ratione amor Dei, vel remissus cum

(1) 1. 2. q. 110. 2. 1. 6.

CAPUT. XVI.

, autem peccatum mortale consistit in aversione à Deo: et ideo omne peccatum mortale contrariatur charitati.“ Et observandum, Juenin inuere, (18) charitatem, quantumcumque intensa sit, haud natura sua, sed D:isolummodo beneplacito esse cum peccati macula insociabilem. Hoc vero premissis Doctoris Angelici sermonibus videtur dissentaneum, nam peccatum opponitur charitati secundum rationem, ac propterpeccati macula eodem etiam modo contrariabitur illis; et insuper unio cum Deo suapte natura obstat aversioni, seu separationi ab ipso: unde merito pronuntiat, impossibile esse, habere charitatem cum peccato mortali. Ad hoc, si charitas etiam intensa sociari non renuit ex natura sua peccati macula, in qua est habitualis culpa, cum ea poterit consistere, sicut docuit Bajus in hoc damnato asserto: 67. „Homo existens in peccato mortali, sive in reatu aeternae damnationis, potest habere veram charitatem, et charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu aeterna damnacionis.“ Profecto opera meritoria quia solum ex intentione Dei nesciuntur cum gloria adiectione, sine illa etiam consistunt, ut liquet in justis reprobis: charitas ergo similiter si ex divino dumtaxat beneplacito conjungitur criminalis macula remissioni, absque ea, ac proinde cum ipso peccato esse quilibet. Id autem vel Initialistic ipsi, ut reor, displicebit, et ab iis certissime damnabitur, qui charitatem a gratia non distinguunt, gratia namque exesse responde cum culpa gravi omni copulationem. Evolvens numerum 14. capituli XX.

(18) Comment. de Sacramentis diss. 6. q. 4. c. 4. a. 1. s. 3.

CAPUT. XVII.

Amor charitatis meritorius est vita aeterna, et idcirco criminum nequit esse sodalis.

QUO flagitorum impotencia patescat amplius, ut amore coram sistere vident, fundamen hoc postremo adjicere, opportunum censui. Is itaque, quod Deum ex charitate amat, Deo ipso dignus efficitur; Deo autem dignus alius fit, cum Deo aeternum feni, in quo beatitudo nostra est, condigne promoveretur: et cum meritum isthac secum peccatum esse, minime patiatur, nec amor ille exsum adeo, ac execrabiliter solum poterit habere. Id tamen nedum ex intenso charitatis amore intelligi oportet, sed etiam de remissione, cui idcirco meritum vita aeterna, ac propterpeccati insociabilitas cum peccato attribui debent. Ita sentire videtur Inquisitio Generalis Hispania, nam ut dixi cap. X. n. 5. hoc assertum reprobavit: „Opera charitatis, quae remissee sunt, nec meritum habent, nec valent quidquam.“ Quocirca cum remissus charitatis amor opus quoddam charitatis sit remissee factum, qui ei meritum negat, adversari Tribunal huic sanctissimo videtur. Verum hæc omnia enucleauimus sunt edisserenda.

2. Meritum est jus ad premium, partiturque in meritum de condigno, de quo uno dissero, et meritum de congruo: illi ex justitia, huic ex decencia merces debetur. Atvero Deus cum nemini quidquam debeat, apud eum vita aeterna meritum habere non possumus absolute, sed ut ipse ordinavit, et promisit bene operanti premium illud conferre, ac virtutem, qua ipsum obtineat. Audi Aquinatem: (1) „Meritum hominis apud Deum esse non potest, nisi secundum presuppositionem divinae ordinationis, ita scilicet ut id homo consequatur à Deo per suam operationem quasi mercedem, ad quod Deus ei virtutem operandi deputavit... Quia actio nostra non habet rationem meriti, nisi ex presuppositione divinae ordinationis, non sequitur, quod Deus efficiatur simpliciter debitor nobis, sed sibi ipsi, in quantum debitum est, ut sua

(1) I. 2. q. 224. 2. I. 6. et ad. 1.

CAPUT. XVII.

ordinatio impleatur.“ Virtus autem, quam præbet, ut memoratum premium mereatur quis, et obtineat, gratia divina est, et charitas, quis ipse in Deo manet, et Deus in ipso: (2) „Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo:“ mansio haec necessaria est ad meritum, quia Dominus ait: (3) „Mansze in me, et ego in vobis; sicut palmes nou potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis. Ego sum vitis, vos palmites.“ Palmites itaque, qui charitate, et gratia in hac vite manserit, uberes profecto meritorum fructus feret; subdit enim: „Qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum.“ Atvero palmites, qui inauspicato à vite hac divina per culpam fuerit resecus, meriti nil propositus habebit, quia „Sine me nihil potestis facere.“ Gratia igitur, qua in hac vite sit, et maneat, palmites eget quilibet, ut meritorum fructus habeat, sive in corona vita aeterna dignus reddatur (4), „Sine gratia, ait D. Thomas, homo non potest mereri vitam aeternam... Cum enim peccatum sit quedam Dei offensa excludens à vita aeterna, nullus in statu peccati existens potest vitam aeternam mereri, nisi prius Deo reconciliatur dimisso peccato, quod sit per gratiam... Per gratiam inhabitat hominem Spiritus Sanctus.“ Quia et stabilendum, bonorum operum meritum in eo consistere, quod ipsa ab illo fiant, qui gratiam habet, et Spiritum Sanctum inhabitantem, quoniam Bajus damnatus est dicens: 15. „Rationem meriti non consistere in eo, quod qui bene operatur habet gratiam, et inhabitantem Spiritum Sanctum, sed in eo solum, quod obedit legi.“ Hinc vero sit, amorem esse meritorium, nam qui Deum amat, jam gratiam habet, ac Spiritum Sanctum inhabitantem, quod ita nunc ostenditur. Spiritus Sanctus habitat in nobis gratia, et charitate; et utramque nobis tribuit dilectione divina, ut cum Sanctis Doctoribus Augustino, et Thoma assertus cap. XI. n. 4: divina autem dilectione nostram præcedit dilectionem, quia ut ait S. Joan: „Deus prior dilexit nos:“ et ideo dum exsistit dilectione nostra, jam gratiam charitatemque, ac propterpeccati Spiritum Sanctum inhabitantem, et vita aeterna meritum habemus. Gratia insuper, charitate, ac Spiritu Sancto inhabitante homo sit justus; se ergo hac dona possidet, qui amat Deum, amor meritorius est proculdubio, nedum quia meritum consistit in eo, quod opus bonum ab eo sit, qui his donis ornatur, sed etiam quia viri justi amor erga Deum merito apud ipsum, cunctis fatentibus, gaudet. Satis, ut reor, comprobatum est superioribus capitulis, dilectionem nostram esse per Spiritum Sanctum inhabitantem, atque idcirco meritum habere censenda ipsa est. Et ratio ista probat, non solum intensam, sed remissam quoque dilectionem esse meritorium; nam cum Deus prior diligat nos, et ejus dilectio nobis conferat gratiam, charitatem, et Spiritum Sanctum inhabitantem, cum nos Deum diligimus, sive servide, sive tepide diligamus, donis hisce jam donati sumus, et consequenter meritum habemus. Nec asseverare oportet, nostram dilectionem remissam praेire divina dilectioni, et ideo fieri sine gratia, sine charitate, sine Spiritu Sancto inhabitante, ac subinde sine merito: quoniam si hoc ita esset, Deus prior non diligenter nos, sed nos priores cum diligeneremus, ac propterpeccati posset: ideo Deus nos diligit, quia prius nos cum dileximus: ac contra res est, nam Deus prior diligit nos, et ideo nos cum diligimus, quia ipse prior dilexit nos. Legesis supra indicatum locum. Præterea momenta omnia, quæ in hac Dissertatione afferuntur, ut amoris, et peccati insociabilitas ostendatur, amoris meritum aque produnt; nam ejusmodi insociabilitate stabilita, cum omnibus aut gratiam habeant, aut peccatum, amor si cum peccato non est, cum gratia erit; et exin conficitur, eumdem esse meritorium; siquidem Spiritus Sanctus datum nobis cum gratia, et idcirco amor ab eo erit, qui habet gratiam, et inhabitantem Spiritum Sanctum, in quo meritum consistit.

3. Doctrina hæc Scriptura Sacra videtur conformis, quæ diligentibus Deum, quia tepide amantes excipiunt, aeternam pollicetur remunerationem. D. Paulus ait cum Isaia: (5) „Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ prepara-

(1) I. Joan. 4. 14.

(2) I. 2. q. 109. 2. 5. 6. et q. 224. 2. 2. 6. et a. 3. ad 3.

(3) Joan. 15. 4. et ss.

(4) I. Cor. 2. 2.

CAPUT. XVI.

tasiā, et judaismū, qui fidēi, ipsi summopere inimicantur; minimus actus spei desperationem similiter, temeritatem, et presumptionē, quæ eidem spei maximopere aduersantur, omnino destruit: cum ergo charitatis mortalia omnia contraria sint, ipsamque penitus exterminent, minimus actus charitatis, seu dilectionis cuncta vicissim criminā delere prorsus debet. Deinde quia luxurie noxa nullam cum fidēi virtute oppositionem habet, nec fidēi ipsius actus inimicitias cum peccato illo gorit; imo sub eodem recto cum eo vivere non renuit, ut in viro catholico, et luxurioso accidit: at rēdūtum virtus ipsa fidēi hæreses culpæ obsistat magnopere, fidēi actus, sive magnus, sive parvus, esse cum hæresi non valet. Igitur cum charitatis virtuti mortifera obstant universa, cum nullo ex ipsis charitatis actus sive intensus, sive remissus poterit habitare.

9. Alia insuper oppositio p̄fata, ut amoris cum crīmīne insociabilitas tradatur, haud contemnenda prabet momenta, quæ multimodis proponi possunt, nimurū: habitualis amor, sive charitas peccatum tam habituale, quam actuale excludit: igitur peccatum habituale amorem quoque non solum habitualem, sed etiam actualem expellit. Actus peccati amorem et habitualem, et actualem extinguit: actus itaque amoris peccatum similiiter tam actuale, quam habituale destruere debet. Dum homo est in gratia, nec habituale, nec actuale peccatum habere simul potest: dum ergo in peccato est, neque habituale, neque actuale amorem unā poterit habere. Si justus peccat, habitualem, et actualem amorem perdit: igitur si peccator amat, actuale, et habituale peccatum amittit. Justus cum amore habituali actuale peccatum sociare nequit: peccator itaque cum peccato habituali actuale amorem unire minime valebit. Justus, qui charitatē habitualiter conversus est ad incommutabile bonum, non potest actum amoris simul habere, quo ad bonum commutabile actuāliter convertatur, ipsumque diligat super omnia: peccator ergo, qui sua culpa habitualiter ad bonum commutabile est conversus, amorem nullatenus habere una quīt, quo ad incommutabile bonum actu convertatur, idque super omnia diligat. Dum justus ad bonum creatum vertitur, et ipsum super omnia amare incipit, Deum ē corde suo, in quo habitat, continuo ejicit, necon ejus gratiam, amicitiam, charitatemque penitus amittit; præfert enim creaturam creatori, qui tanta inordinatio offendit, bonis his celestibus, quæ eidem tamquam amico, et familiari suo liberaliter contulerat, jure optimo ipsum spoliat: si hoc autem verum est, contra etiam eveniet, videlicet, quod peccator dum bonum incurrat incipit super omnia amare, peccatum prorsus desperat; tunc namque creaturis omnibus earum Creatorem anteponit, qui eum idcirco iterat in suam gratiam, amicitiamque recipiet. Denique actum, quo creaturam super omnia amamus, Deum graviter offendere, nosque peccatores, ac Deo ipso indignos reddere, verba illa dominica liquido ostendunt: (8) „Qui amat patrem, aut matrem plusquam me, non est me dignus“ 2Cur itaque actus, quo super omnia Creatorem diligimus, ipsum nou placabit, nosque illi gratos, et eo dignos efficiet?

10. Aliqua etiam, quæ in Schola Thomistica communis traduntur, amoris, et peccati àq̄e improbant soliditatem, et ideo Initialistis ijs, qui ejusdem gentis sunt, jure merito obicienda. Docetur ibi, dilectionis mandatum, quod primū est, et maximum, quā primum esse servandum, ita videlicet, ut puer non baptizatus, dum ei rationis usus illucescit, Deum super omnia amare, et ad eum toto corde converti obtricū sit. Conversio isthac amore unicē peragi valet; contritioni namque, quæ virorum conversionem solet efficiere, deest in puerō illo loco, quia de originali culpa, quæ solum inficitur, nemo contriterit, teste D. Thoma. (9) Debet itaque Deum super omnia diligere; si autem amor cum peccato esse valeat, fieri poterit, quod Deum diligat, et ab originali macula non abluitur, ac proinde dilectionis legem impletat, et justificationis gratiam non recipiat. Ast hoc Scholæ illius placita evertit; equidem puer ille, utpote jam rationis compos, leyluscum culpam aliquam, puta jocosum mendacium, postquam Deum amavit, facere posset: et tunc cum originali veniale peccatum

(8) Matth. 10. 37.

(9) Suppl. q. 2. a. 2.

CAPUT. XVI.

129.
conjugeret, quod improbat D. Thomas, et Gregales ejus universi. Deinde si vita puer tam excedat, quo anima ejus ibit? 2Ubi post mortem erit? 3In Celo? Obstat originis nostra. 4In purgatorio? Inferius ij, qui cum usu rationis, et sine gratia decedant, prolaborunt. 5In inferno? Grave dést personæ crimen, quod ibi punitur 6In limbo? Deficit ibi sensus pena, quæ levi etiam personali culpæ respondet. Audiatur Angelicus Præceptor: (10) „Pro peccato originali puniuntur homines in limbo puerorum, ubi non est pena sensus, in inferno autem detruduntur homines propter solum peccatum mortale: ergo non erit locus, in quo positū puniri ille, qui habet peccatum veniale cum originali solo. Respondeo dicendum, quod impossibile est, quod peccatum veniale sit in aliquo cum originali peccato absque mortali.“

11. Nec dixeris, puerum illum intense, et perfecte Deum amare, primo præcepto obstringi, quia non solum diligere, sed et seipsum justificare tenetur: equidem gratia hoc à te diū existimo, tum quia ex Initialista præfatus puer priusquam iustus fiat, adhibere tenetur, ut ad Deum convertatur, disponaturque ad gratiam, amorem initiali, qui nedum levi, sed et gravi culpæ foret conjugibilis: tum quia lex dilectionis una semper, eademque est invariabiliter, neque tempora discernit, ita ut alias intensum, alias remissum præcipiat amorem. Deinde amor cunctis injungitur, qua intensus nemini, quoniā intensio non præcepti, sed consili res est, ut dixi cap. XII. Præterea ad justificationem noxiū quoque viri tenentur, quia ut ait B. Thomas: (11) „Manifestum est autem, quod nec per modicum tempus licet in peccato morari, sed quilibet tenetur, peccatum statim deserere.“ Igitur si puer, propreterea quod justificari debet, amorem intensum, et perfectum adgitare habere, eundem etiam viri peccatores efficeri ligabuntur: et ideo dum ad Penitentiam suscipiendam aptantur, perfectum, et justificantem amorem adhibere opus erit. Cum autem opinacionis tuae patrōnis id non probetur, satius familie tuae, si Thomista es, et honori, et doctrinae consules ajens, amorem numquam non justificare, lethaliisque subinde crimina secum haud unquam ferre: et idcirco puer si Deum amat, justificatur, si non amat, graviter delinquit, propreterea peccatum, quod primū facit, mortale erit, et ideo cum originali veniale minimè junget. Deum profecto et pueris, et viris, amorem justificantem, non culpæ, sed gratia socium injungere, Apostoli verba illa indicant: (12) „Finius autem præcepti est charitas de corde puro, et conscientia bona, et fide non fida.“ Charitas, quæ finis præcepti dicitur, ipsa dilectio est, quæ præceptum impletur, et legis vocatur plenitudo: (13) „Quis est autem, inquit D. Augustinus, finis præcepti, nisi præcepti adimpleti? Et quid est præcepti adimpleti, nisi legis plenitudo? Quod ergo ibi dixit, Plenitudo legis est charitas: hoc etiam hic dixit, Finis præcepti est charitas. Nec dubitari ullo modo potest, quod templum Dei sit homo, in quo habitat charitas: dixit enim et Joannes: Deus charitas est.“ Hic autem loquitur non de habituali, sed de actuali charitate, seu dilectione: tum quia tractat de legis impletione, qua actu perficitur: tum quia agit de charitate præcepta, quae ut dixi Cap. XII. n. 14, haud virtus, sed operatio virtutis est: tum quia verba ea: „Plenitudo legis est charitas;“ sic in Epistola ad Romanos (c. 13.) inveniuntur: „Plenitudo ergo legis est dilectio:“ et illa Beati Joannis: „Deus charitas est:“ ita etiam Augustinus ipse legit: „Deus dilectio est. „Vide caput laudatum n. 9. Inuncta ergo omnibus dilectio de corde puro, et conscientia bona, necnon legis plenitudo, seu legis universa custodia est, et hominem præterea constituit templum Dei: quomodo itaque cum crīmīne erit, sive corde culpa impuro, et cum conscientia peccato mala, quies efficitur domus diabolii? Quocirca immerito diceretur, justificantem pueris, penitentibus vero non justificantem amorem præcipi, omnibusque idcirco dilectio Dei, quæ scelerā pellat, et gratiam adducat, jussa est. Imo proximi amor, qui nobis præcipitur, idipsum,

S

(10) 1. 2. q. 89. a. 6. c.

(11) 1. Tim. 1. 5.

(12) 2. 2. q. 62. a. 8. c.

(13) Serm. 350. al. 39. de tempore.

CAPUT. XVI.

130.
præstare quoquæ debet, nam de eo affatur Augustinus, et ideo hæc afferit Domini verba:
,, (Joan. 13.) Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem... In hoc scient omnes, quia
discipuli mei estis, si vos invicem dilexeritis.“ Et addit: „Mandato novo fecit ho-
minem novum... Contra vetus peccatum opponit novum mandatum. Quapropter quis-
quis vetus peccatum vis extinguere, mandato novo extingue cupiditatem, et amplie-
tere charitatem.“ Igitur mandati novi custodia, seu proximi amor, qui nobis jube-
tur, de corde puro, et conscientia bona, et legis universæ adimpleti esse debet: et
insuper facit hominem novum, destruendo veteres antiquum peccatum, et cupiditatem
extinguit; nosque et Dei templum, et veros Christi Discipulos constituit. Talis est præ-
ceptus proximorum amor: qualis ergo erit imperata Dei dilectio? Nonne hac omnia
præstare et ipsa debet? Enimvero nos Deum perfectius, quam proximum amare te-
nemur. Vide cap. XII. n. 14.

12. Docete etiam solent Thomistæ, naturales virtutes facilitatem dumtaxat ad vir-
tuosus actus excedendos nobis conferre; ideoque actus hujusmodi sine virtutibus à nobis qui-
re absolute, facilios tamen, perfectiusque, dum illæ adsunt, fieri: ast virtutes super-
naturales nudum facilitatem, sed et facultatem, seu posse, quod ajunt, præstare; ca-
rumque idcirco, dum absunt, à nemine operations effici. Hujusce discriminis ratio
ea est, quod priores nostro studio, ac labore, posteriores verò una Dei gratia compa-
rentrur: et ideo antequam castitatis virtute ornemur, opera puritatis aliqua, quibus gig-
nenda, et nanciscenda est virtus illa, agre quidem, sed absolute exequi, et possimus,
et tenemur: ceterum mens nostra, priusquam gloriæ lumine in sublimè erigit, res
divinas nullatenus intueri valer. Charitas verò cum non prioribus, sed posterioribus
adnumeretur, haud castitati, sed lumini assimilabitur, ob idque non solum facilitatem,
sed facultatem, seu posse etiam ita præbebit, ut absque illa nemo Deum amare, si-
cūt nec videre valeat sine lumine. Et ratio isthac satius, ut arbitror, opinationi præ-
judicat Adversantium, qui e Thomistarum gremio sunt; enim si verus Dei amor præ-
re charitati, ut inquiunt illi, potest, charitas facilitatem tantum, non facultatem, po-
testatemve, perinde ac naturales virtutes præstabat, et ideo haud quidem ad amandum
Deum absolute, sed ut facilis, perfectiusque cum diligamus, necessaria erit.

13. Verumtamen doctrina hujusmodi non solum Thomistarum placitis adversa, sed
alteri consimilis videtur, quam diris devovet Tridentinum his verbis: (14) „Siquis
„dixerit ad hoc solum divinam gratiam per Christum Jesum dari, ut facilis homo
„justè vivere, ac vitam aternam promerer possit; quasi per liberum arbitrium sine
„gratia utrumque, sed agre tamen, et difficulter possit, anathema sit.“ Unde sponte
sua isthac effinit argutatio: quemadmodum gratia ad justè vivendum, gloriamque pro-
merendum, ita et charitas ad Deum amandum confertur nobis: sine gratia autem nul-
lo prorsus modo, id est, nec remise, aut imperfectè, nec agre, aut difficulter justè
vivere, et vitam aternam mereri possimus: pari itaque ratione sine charitate nullatenus
amare valemus, sine qua idcirco nec tepida, nec initialis dilectio fieri quit à ne-
mine: et ideo sicut gratia non quidem ut facilis, sed ut absolute vitam justam, me-
ritoriisque transigamus, opus nobis est, sic etiam charitas non ut facilis, sed ut ab-
solute Deum amemus, erit nobis necessaria.

14. Verumtamen Anti-Antritionarij plures non solum amorem, sed etiam con-
tritionem, timoremque filiale, modo remissi sint, cum lethali culpa componunt, et
homini atrito pravie se ad Penitentiam preparant, antequam justificationis gratiam
recipiunt, liberaliter indulgent; qui idcirco sine gratia, et charitate amare, sine peni-
tientia conteri, sine timoris dono Deum filialiter timere, ac proinde, quod facilis est,
sine alijs Spiritus Sancti donis horum actus peragere valebit. Hoc autem nudum Tho-
mistarum doctrinæ nuper expensa, sed et communis eorum Magistro docenti, ut præ-
dicti capite dixi, parva contritione peccata deleri, et à fide formata timorem filiale
proficiisci, parum congruere, necnon præfatae Tridentini sententiae obsistere videtur: etc.

(14) Sess. 6. can. 2.

CAPUT. XVI.

131.
nim si Dei amor, si contritio, si timor filialis, si aliorum donorum Spiritus Sancti
opera cum peccato esse, et à peccatore elici queunt, dum hic ea exequitur, sine gra-
tia justè vivere saltem imperfèctè, et aternam vitam promereri existimabitur, opes
enim ipsa, quæ justus facit, efficiet, quamvis præstantius ea justus exerceat: et in-
super operations omnes, aut præcipua saltim ordinis supernaturalis poterunt similiter
in gradu remisso sine gratia, sine virtutibus, et sine Spiritu Sancti donis exerceri,
qua idcirco non absolute, sed ad intentionem solummodo carum operationum, seu
ad easdem facilius, perfecliusque péragendas, sicut de naturalibus virtutibus dictum est,
necessaria forent.

15. Hinc deducere planum est, amorem Dei, ceterosque supernaturalis ordinis ac-
tus, quos extra Sacramentum adiungimur etiam elicere, si cum tempore fiunt, ad salu-
tem neutriquam ex hac sententia sufficere; quia esse quirent cum peccato; ac proprie-
tate servidos, intensosque esse debere, ut homines extra Sacramentum à culpa labe, et
ab aeterna damnatione eripiant. Ast durum valde hoc mihi videtur, perhorrendum
quippe, et à divina misericordia, quæ infinita est, alienum nimis putaverim, hominem,
qui Deum super omnia diligit, eum filialiter metuit, ac de flagitiis, quibus illum
offendit, nudum pœna timore, sed et amori charitatis dolet, necnon ceterorum Spi-
ritus Sancti donorum actibus ornatur, eo præcise, quod istiusmodi operations inten-
sione orbata sint, remissionis gratiam minime indepisci, sed peccati luto hærente ad-
huc, et in tremendo proprio salutis amittende periculo versari, ita videlicet ut si in
illo statu decedat, quamvis divitiis, quæ omne desiderium superant, prædictis nimis
actibus, qui e celo vere sunt, cumuletur, non salutis portum, sed irremabile aeterna
damnationis barathrum contingat. Verum si res ita esset, intensio aetuum neces-
saria nobis foret ad salutem, ob idque non ad consilium, sed ad præceptum spectaret,
quod improbat D. Thomas, sicut laudato capite XII. visum est. Quapropter reatus, meo salu-
tem judicio, asseverandum, hominem illum, qui Deum super omnia amat, timetque filialiter,
ac de peccatis suis vera contritione dolet, quamvis remisse id faciat, à culpa liberum
esse; intensio enim, quæ his deest operibus, licet utilissima, non est ad salutem necessaria.
Quinimo præfatus homo hac opera exercens, dilectionis, contritionis, et timoris leges ser-
vare dicendus est, et reliqua, quæ nobis iussa sunt, quia plenitudo legis est dilectio: unde
non jam peccator, et Dei inimicus, sed ejus potius amicus, ac propreterea justus debet
inveniari juxta illud: (15) „Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis.“
Vides cap. XXIX.

16. Denique Thomistarum perpetuum, et exploratum est judicium, charitatis vir-
tutem peccatori deesse, quamdiu gravi noxa fecundatur; idque illorum, princeps sic sta-
tuit: (16) „Impossibile est, quod aliquis habeat charitatem cum peccato mortali.“
Exin autem conficerem, in peccatore illo charitatis amorem tunc reperiri non posse;
nam ubi esse virtus non valet, adesse nequit virtutis actus. Sic nimis is, qui vir-
tutis ad videndum capax non est, visionem nullatenus efficit; et Christus Dominus,
qui fidem, et spem habere non potuit, credendi, atque sperandi haud unquam exer-
cuit opera. In peccatore igitur si charitas esse nequit, quomodo erit charitatis opus?
Quandoquidem Christus, quia dono cumulatus est fidei, ac spei obstante, nempe sum-
mi boni possessione, visioneque, fidem, et spem non habuit, nec actus credendi, et
sperandi; peccator ergo cum gravi culpa afficiatur, quia charitati contraria est, neque
charitatem ipsam, neque diligendi actum habebit. Enimvero quidquid virtuti adser-
atur, et eam destruit, virtutis solet actionem impedi; desperatio namque spem extin-
guens, sperandi operationem una prohibet, et hæresis fidem auferens, credendi actum
similiter excludit: peccatum itaque tam aduale, quam habituale cum charitatis inimicus
sit, atque evensor, præpedire debet diligendi officium. (17) „Quilibet actus peccati
mortalis, ait D. Thomas, contrariatur charitati secundum propriam rationem... Cha-
ritas importat unionem quamdam ad Deum, non autem fides, neque spes. Omne

CAPUT. XV.

gratia, si cūm ea necitur, vel sive illa intensus, si non necitur, consistet. Nec visio exemplum ad hoc inopportunitum, ut vinculum, quo gratia, charitatis amor adsciscitur, in luce ponatur: visio enim visus, sicut et charitatis amor operatio quadam est: ab anima visus, à visu visio profuit; sic à gratia charitas, à charitate amor est: itaque quemadmodum visio cum visu, et per visum cum anima unitur, atque idcirco si ne anima, et visu numquam est; sic amor cum charitate, et per charitatem cum gratia, sine quibus proinde haudumquam exstabit, adneā intime videtur. Si visio debilis, et infirma fuerit, cum visu itidem infirmo, ac debili, et eo mediante cum anima foderatur; ita ergo amor exiguis exiguus pariter charitati, eaque media sanctificanti copulabitur gratia.

4. Insuper charitatis virtus, haud sanè ob aliquem, quo aspergatur, nūculum, sed propter perfectionem eximiam, qua suprema, ac nobilissima virtutum est, criminum societatem non patitur. Porro si ea prastantia, ac puritate fulget, ut nullum peccatum secum ferat mortiferum, id similiter hac potissimum ratione amori tribendum putaverim, quod ipse nobilior virtute sit, ac excellētior; virtus namque vis est, qua Deum diligere valemus, amor verò actus, quo re ipsa eum diligimus; et diligere Deum melius est, quam posse diligere, sicuti et ipsum offendere pejus, quam offendere posse: (2) „ Melius est, inquit D. Thomas, bene agere, quam posse male agere: et similiter vis, tuperabilis est, malè agere, quam posse male agere.... Quod etiam ex hoc pater, „ quod habitus non dicitur bonus, vel malus, nisi ex hoc, quod inclinat in actu boni, „ num, vel malum. Unde propter bonitatem, vel malitiam actus dicitur habitus bonus, „ vel malus. Et si potior est actus in bonitate, vel malitia, quam habitus, quia propter, terquod unumquodque tale, et illud magis est. „ Amoris itaque actus potior in bonitate est, quam charitatis habitus, seu virtus: quocirca si hæc, qua bona, et perfecta peccatorum est expultrix, et amor satius expulsor illorum erit. „ Et quidni charitati actuali minima, quod minima habituali concedendum? Peccati quippe expulso si charitati, ut charitati congruit, actuali etiam minima, quod vera charitas sit, adjudicari; si charitati, ut intenta inest, habituali minima, seu remissa abjudicari debet. Cum autem habitualis charitas, etiā valde exigua expulsionem illam operetur, eamdem et remissa actualis perficere valebit.

5. Deinde homo in peccato existens Dei inimicus est, ipsum namque gravissimum, et impudentissime offendere non erubuit; ita nimis; ut si offensionem illam, quam ei per summum nefas irrogavit, infinitam dixeris, celeberrimorum Theologorum pars non minima pro te erit: quonam itaque paō Deum super omnia diligit? Inimicorum, disidentiumque hominum animos se invicem ferre vis posse, omnes norunt; ac nisi prius restituta pace, eos sedati contigerit, mutuus sese, et intestinus potius odij lassessere, quam amori recipioco indulgere: siquidem quis super omnia ab eo se amari credierit, quem sibi infensum admodum novit, et inimicum? quis ab illo, qui nedum atrocissimam ei injuriam intulit, sed adhuc in corde totum inimicitia virus recondit, dilectione potius, quam odio se affici existimaverit? Quomodo ergo homo peccator Deum super omnia amat? Enimvero inimicus ejus est, ipsum enormiter, vel etiam infinitè offendit, et integrum inimicitia, seu malitia venenum, hoc est habitualis peccatum adhuc in corde suo retinet: hac autem impedimento eidem non sunt, ut Deum, quia prius illi reconcilietur, super omnia diligit?

6. Et quid si noxa, qui improbus quisque turpissime inquinatur, scelerum omnium gravissimum, nimis; Dei odium sit? Adhuc simili erga Deum affici quibit dilectione? Num et odisse poterit, et diligere, aut Dei sui osor simul, et amator esse? Id ultro dabunt Adversatores, alioquin is, qui Deum odit, reconciliationem gratiam numquam recuperet, cum amorem Dei super omnia, qui, ipsi judicibus, ad justificationem dispositio pravia, sed necessaria est, non posset elicere. Quocirca Dei osor, juxta ipsos, sub odij culpa jacens, Deum amare, et potest, et tenetur: proptereaque habituale Dei odium super omnia, et actualē ipsius Dei amorem pariter super omnia habere simul poterit.

(2) ibi q. 71. a. 3. c.

CAPUT. XVI.

Sed qua id ratione fieri valeat, in facili haud percipitur; etenim si peccator et odisse Deum, et amare potest, hoc etiam justus facere valebit, quemadmodum enim amor Dei super omnia, ex illorum sententia, ipsius Dei habituale odium non extinguit extra Sacrementum in peccatore, ita odium Dei habituale ipsius amorem super omnia, qui in justo est, non poterit interimer: et ideo sicuti peccator, qui Deum habitualiter odit, cumdem, quin odium deponat, super omnia amaret, sic justus, qui Deum habitualiter diligit, posset quoque, quin dilectionem hanc exueret, ipsum odisse super omnia: ille cum odio habituali amorem actualē jungeret: et cur ergo hic cum habituali amore, qui in gratia, et charitate consistit, jungente actualē odium non valeret? Sed sive peccator cum odio amorem, sive justus cum amore odium habere posse, dicatur, utrumque æquè Servatoris nostri doctrina dissentaneum arbitrari quis poterit; ipse enim amoris, et odij unionem improbasse videtur, cum dixit: (3) „ Nemo potest duobus dominis servire; aut enim unum odio habebit, et alterum diligit; aut unum sustinebit, et alterum contemnet: „ opinio autem adversa odium, et amorem unit, ac propterea hominem duobus dominis servire facit, Deo scilicet per amorem actualē, et peccato, imo et Diabolo per odium habitualē: (4) „ A quo enim quis superatus est, hujus et servus est.“

7. Peccati ipsius, amorisque naturæ eorumdem consortio nimiopere, ut reor, obserunt: siquidem peccatum hominem à Creatore suo recedere, et accedere ad creaturam; amor verò eundem à creatura segregat, et ad Creatorem iterum redire facit: capropter peccatum aversio ab incommutabili bono, seu increato, et conversio ad bonum commutabile, sive creatum dicitur; amor autem inverse ab hoc aversio, ad illumque conversio nuncupatur. Peccatum ita audaces, et insolentes, ne dementes dicam, animos reddit, ut miserabilis hominio, aut vappa, qui nil omnino nisi cinis, et pulvis est, Deum suum despiciatui ducere, terga illi vertere, et ad hostium eius partes execrabilis transfigio desciscere, non ambigat, quo perduellionis infandæ, ac lassæ divine majestatis reus agitur, et peragitur justissimè: ast amor contra perduellum ipsum, et transfigam, eterna morte dignum, inimicorum signa deserere, ad castra christiana penitentia redire, abficere opera tenebrarum, et induere arma lucis juvare, ut sceleta sua deplorando insectetur, purget, delectat, et Regis regum gratiam, seu Christum ipsum superinduat, ejusque gloriam sempiternam sibi promereat. Hac profecto, et id genus alia, quæ nullo negotio afferri poterant, satis superque produnt, amorem, et peccatum diversis admodum, et adversi constante naturis, proptereaque in unum congeri, et pacate una vivere non posse: quis namque res ejusmodi, quæ nondum inter se dissident quam maxime, verum et oppositos adeo feras eferunt, invicem convenire, aut societatem inire aliquam credat? Quinimo dissociabiles prorsus, ita ut nulla vi, aut industria uniri queant, eas potius existimare oportet: (5) „ Quia enim, ut cuni D. Paulo loquar, participatio justitiae cum iniquitate? Aut quia societas luci ad tenebras? Quæ autem conventio Christi ad Belial?“ Conventionem vero hanc, et societatem efficeri es sanè videatur, qui amorem criminis sociat, etenim qui amat, justitiam agit; at qui peccat, iniquitatem operatur: ille lucis, tenebrarum hinc convincit associator: Belial peccato corda nostra adit, juxta illud: (6) „ Post bucellam introivit in eum Satanus: „ Christus vero amore, ipsomet dicente: (7) „ Si quis dicit ligit me... ad eum veniam:“

8. Oppositio itidem, quæ peccatum inter, et charitatem est, amorem etiam cum scelere inimicare, eaque dissociari prorsus facit. Mortalia omnia contrariantur charitati: nec inimicitia ejusmodi habitui hæret unicè, sed in actu quoque, hoc est in amore reperitur: quandoquidem theologalium virtutum indoles, atque prstantia nullatenus pati videntur, ut carumdem actus, quavis exigu sint, cum vitijs, et peccatis, quæ virtutibus ipsi opponuntur, et eas destruant, una esse valeant: capropter minimus actus fidei extrudit funditus, et exulare facit ab anima infidelitatem, hæresim, apos-

(3) Matth. 6. 24.
(4) 2. Petri 2. 19.
(5) 2. Cor. 6. 19.
(6) Jean. 12. 27.
(7) idem 14. 23.

CAPUT. XVII.

„ravit Deus iis, qui diligunt illum.“ B. Jacobus inquit: (6) „Cum probatus fuit, accipiet coronam vita, quam reprobmisit Deus diligentibus se.“ Et item: (7) „Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, et heredes regni, quod reprobmisit Deus diligentibus se?“ Et Christus Dominus dixit: (8) „Qui diligit me, diligetur a patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum: in qua manifestatione beatudo nostra, seu vita eterna consistit, juxta illud: (9) „Hec est vita eterna, ut cognoscant te.“ Igitur vita eterna diligentibus promittitur, et ipsis utique dabitur, qui idcirco eam jam merentur, indigno enim, et non merenti nec spondetur, nec sonatur; ac propterea non cum peccato, sed cum gratia sunt illi, qua Deum in se ipsis manentem habent, et inhabitantem. Nec ab hac mercede i, qui tepide, seu remisē amant, excludendi sunt, quia non intēse, sed absolute diligentibus corona eterna reprobmititur. Quocirca Ecclesia merito sic orat: (10) „Deus qui diligens bona invisibilia preparasti, infunde cordibus nostris tui amoris affectum, ut te in omnibus, et super omnia diligentes, promissiones tuas, quae omnes desiderium superaret, consequamur.“ Hic sanè non dilectionem intensam, sed amorem super omnia, ut celestem obtineamus gloriam, eamque subinde mereamur, Ecclesia ipsa ducet, ac magistra postulamus. Et non de habituali, sed de actuali dilectione praefata loqui documenta, pro comperto est; nam praterquammodum habitibus nec mala, nec bona merita insunt, ut inquietant Theologi, nequitque virtutem habentibus, qua Deum amare queant, sed his, qui illum reapse diligunt, eterna corona promittitur; laborum namque, sive operum merces est: (11) „Est merces opere tuo:“ dicitur per Jeremiam: et idcirco non his, qui operari possunt, sed operantibus ipsis promissa, imo et iure debita: (12) „Dignus est enim operari mercede sua:“ Et: (13) „Ei qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum:“ Diligentibus itaque Deum promissa, atque debita est corona justitia, quam proinde sibi proferent: et cum illam si in peccato forent, mereri non possent, sine peccato, qui Deum amant, esse debent.

4. Amorem, quantumcumque sit, et meritum, et primum habere, ex eo perspicuum est, quod Dominus non solum heroicā virtutum facinora, aut egregia sanctitatis opera, sed et operulas, sive exiguae obsequia ei exhibita, se remuneraret frē, etiam atque etiam asserit: (14) „Quisquis enim, ait, potum dederit vobis calicem aqua in nomine meo, quia Christi estis, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.“ Quid autem a mercede celesti abesse longius poterat, quam minutulum hocce beneficium? Si tamen qui id sitibundo prastar, mercedem suam non perdet, quomodo perdet illam, qui Deum, eti remisē, amat super omnia? Dominus vinea operariis cūmīs, qui vel primo mane, vel hora tertia, sexta, nona, aut undēcima laborare cōsperat, integrum dedit denarīn. Primi quidem plus omnibus laboraverant, et ideo dicebant: (15) „Portavimus pondus dei, et astus.“ Alij verò neque dei pondus, quod edūrum, et pernoletum opus significat, neque solis astum, in quo forsitan astus, seu fervor charitatis, vel amoris exprimitur, sustinuerūt, mercede tamen donati sunt omnes: ac propterea, et qui plus, et qui minus Deum amant, mercedis celestis erunt similiter participes. Talentorum distributor præmia quoque operantibus servis volens elargiri: (16) „Posuit rationem cum eis:“ et non solum illi, qui quinque talentis alia quinque luctatus fuerat, sed ei etiam, qui duobus acceptis, totidem comparaverat, dixit: „Intra in gaudium Domini tui:“ idem profecto servo inertit, qui unum accepérat, diūrus, si alterum acquisivisset. Ubi innuitur, nēdum eos, qui quinque, sed et qui duos, imo qui unum laboris, seu amoris gradum possident, in gaudium Domini ingressuros. Unde Tridentinum pariter ostendit, opera nostra, quæ peregrini momenti esse videntur, suam habere remunerationem: (17) „Neque verò, ait, illud omitendum est, quod licet bonis operibus in sacris litteris usque adeo

(6) Jacob. 1. 12.

(9) idem 17. 3.

(11) Luc. 10. 7.

(15) Matth. 20. 12.

(7) Idem 2. 5.

(10) Dom. 5. post. Peut.

(13) Rom. 4. 4.

(16) idem 2. 19.

(8) Joan. 14. 21.

(11) 31. 16.

(14) Marc. 9. 40.

(17) Sess. 6. cap. 16.

CAPUT. XVII.

, tribuatut, ut etiam qui uni ex minimis suis potum aqua frigida dederit, promittat Christus, cum non esse sua mercede caritatum; et Apostolus testetur, id, quod in praesenti est momentaneum, et leve tribulationis nostra, supra modum in sublimitate aeternum gloria pondus operari in nobis; absit tamen, ut Christianus homo, in se ipso vel confidat, vel glorietur, et non in Domino, cuius tanta est erga homines bonitas, ut eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona.“

5. Dei amor super omnia, licet remissus sit, sufficit, sicut dixi jam, ut primum, et maximum mandatum, jussaque alia sanctissima serventur; et idcirco merito spoliari nequit, siquidem: (18) „In custodiendis illis retributio multa:“ et: (19) „Si vis ad vitam in gredi, serva mandata:“ quorum caput est: „Diligens Dominum Deum tuum:“ unde qui illud custodit, eterna retributione, seu vite eterna ingressu dignus fit. Ad hanc legiperitus quidam ita Dominum interrogavit: (20) „Magister, quid faciendo, vitam aeternam possidebo?“ Cui Dominus: „In lege, quid scriptum est? Quomodo legis? Ille respondens dixit: „diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo...“ Dixitque illi: „redē respondisti: hoc fac, et vives.“ In lege hoc non dicitur, diliges intense, sed diliges ex toto corde: et ita diligit, qui initialiter amat, impler enim legem istam, iuxta Adversarios: et capropter amor ipse initialis meritorius erit; ac presenti idcirco dicere quisque valet: hoc fac, et vives: id est, ama initialiter Deum, et vitam aeternam merebis, possidebisque. Deinde is, qui amore fervido primum jussum exequitur, egredia remuneratione cumulabitur: scilicet itaque qui minore dilectione servat illud, minus etiam primum non merebitur? Hoc sanè haud par in omnibus, sed vel maius, vel minus pro uniuscunque virtute, et merito erit, quia (21) „Reddet unusquisque secundum operā ejus.“ Et: (22) „Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem:“ quod ita non esse videretur, si amor exiguis, et parvus labor merito nondarentur, et præmio. Insuper: (23) „Quæ seminaverit homo, hac et metet.“ Si eximium seminet amorem, primum itidem metet eximium: si ergo modicam conseret dilectionem, modica similiter retributione decorabitur, quoniam: (24) „Qui parē seminat, parē et metet:“ aliquid tamen metet, quia non dixit nihil, sed parē. Praterea Redemptor noster ait: (25) „In domo Patris nici mansiones multa sunt.“ Diligentium utique sunt mansiones illa: sed cum iniquitaler ipsi diligant, forte arbitrari; ut suprema mansio homini, quem suprema amoris flamma aduserit erga Deum, insinu autem ei adjudicetur, quem insinua dilectionis scintilla affecterit. Item B. Paulus inquit: (26) „Alia claritas solis, alia claritas lunæ, et alia claritas stellarum. Stella enim à stella differt in claritate; sic et resurrecio mortuorum.“ Ubi eorum gloria imparilitas, qui adulta iam etate ex hac vita migrant, perspicie traditur. Luceat itaque ut claritas solis, qui fervidissime Deum dilexit: ut claritas lunæ, qui fervide eum amavit: ut claritas stellarum, quæ lunæ, ac solis collata lumini peregrina est, qui vera, sed tepida, et remissa dilectione ipsum in hac vita est prosecutus; nec enim cum vera dilectio sit, omni claritate privari debet in futura.

6. Claritates illæ, que diversæ beatitudinis gradus sunt, amori prorsus respondent, vel amoris primum creduntur: idcirco in Beatis prædictis nulla claritas, vel gloria est, quæ aliquius amoris non sit remuneratione: unde nec in nobis amor erit ullus qui aliquius gloria, aut claritudinis meritorius non sit; quoad hoc namque et amori gloria quid interest? Amor meritum gloria; gloria amoris primum. Cujuscumque adulti gloria amoris, quo hic Deum dilexit, recompensatio est: cujuscumque item amor potiundat illuc gloriam meritum erit. Meritum ita propriæ, ac intimæ inest amori, ut ipse unus, sine illo res nulla primum celeste mereatur. Eapropter si virtutes ceteras exerceam, charitatis autem amorem non habuero, nihil sum, nihil mihi prodest, nihil mereor. Unde fides, quæ virtus est præstantissima, solum prædolere valet, dum per dilectionem, seu cha-

(18) Ps. 18. 12.

(21) Math. 16. 27.

(14) 2. Cor. 9. 6.

(19) Math. 19. 17.

(22) 1. Cor. 3. 8.

(23) Joann. 14. 2.

(20) Luc. 10. 25.

(21) Galat. 6. 8.

(24) 1. Cor. 15. 41.

titatem operatur, dicente B. Paulo: (27) „In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valeret, neque præputium, sed fides, qua per charitatem operatur.“ Imo charitas ipsa, qua virtutum omnium nobilissima est, sine amore nullum meritum habet: si non diligit, nil meretur; si amat, Dei gloria nos dignos reddit. Id ipsum et in gratia sanctificante, qua divina natura nos facit consortes, conspiciere est; etenim neque ipsa quidquam promeretur, nisi amet. Si ergo alia propter amorem meritum habent, et quomodo amor ipse erit sine merito? Gratia, et charitas merendi actus primus, ut cum Scholasticis loquar, sunt; dilectio vero secundus: illa etsi exiguae sint, in actu primo semper merentur; ista ergo, quamquam parvula, mereri in actu secundo semper debet.

7. Nullius virtutis actus meritorius esse potest, quin ad Deum finem ultimum super omnia dilectum dirigatur: charitatis autem amore peragitur directio hæc. Unde ait D. Thomas: (28) „Meritum vita æterna primo pertinet ad charitatem, ad alias autem virtutes secundari, secundum quod earum actus à charitate imperantur.“ Charitas vero propterea quod virtus quadam, seu habitus sit, nullatenus otio indulgens, sed operi incumbens, meretur; cum autem amor charitatis opus sit, ipsius et meritum erit. Deinde actus, quo virtutes ceteræ, carumque operationes imperantur, et in finem charitatis, nimirum in Deum super omnia dilectum diriguntur, meritum habet, quia et ipse virtutes, operationesque sic imperant, et directio meriti non sunt expertes: actus autem hujusmodi ipse amor est, qui idcirco meritorius nequit non esse. Imo amor ipsum est imperium charitatis, ipsa in Deum directio, et ordinatio; igitur et meritum erit. Charitas, etsi remissa, ordinare potest, et ideo mereri potest: amor ergo licet exiguis, actu ordinat, proptereaque actu meretur. Unde charitas vis est ad ordinandum, et merendum, amor vero meritum ipsum, et ordinatio.

8. Aliarum virtutum actus ut amore in Deum diriguntur, meritorij sunt; et amor ipse dirigenz meritorius non erit? Nec interest, parvusne, an magnus amor sit, quia licet minimus, ordinatio in Deum est, subindeque meritorius. Ceterarum virtutum opera non solum intensa, sed remissa quoque meritum habent apud Deum, si dilectione in eum ordinantur: et dilectio ipsa, quod intensione caret, erit merito cassa? Amor initialis attritionem, aliaque opera in Deum ultimum finem referret super omnia amatum juxta Adversarios; cum autem in ordinatione prefata meritum sit quidam amor illi decesset, ut meritorius nuncuparetur? Gratia, inquires, status. Ast amor, reponam, statum hunc secum afferat, si ordinatio in Deum super omnia dilecta est, quia in hac ordinatione meritum consistit, quod esse nequit absque gratia. Instiusmodi ordinatione vita æterna dignus, sicut et peccato, quod in creaturam ordinatus est, indigens redditum homo: ut indigens fiat, status peccati, haud necesse est præcedat, quia peccatum statum illum in animum invenit: unde neque ut dignus fiat, status gratia antecedere debet, quoniam ordinatio in Deum, in qua meritum existit, secum hunc afferat statum. Per primum actum, quo se suaque homo in creaturam eum in finem ultimum ordinat, et peccati statum, et malum meritum incurrit: igitur per actum primum, quo se similiter, et sua ordinat in Deum tanquam in finem ultimum, tam gratia statum, quam bonum meritum acquirat. Leges quæ dixi cap. IX. n. 35.

9. Præterea sicut diligentibus Deum æterna vita, peccantibus, qui eum minimè amant, mors similiter spondetur æterna: (29) „Stipendia peccati mors:“ primo autem peccato mortali, quod perpetrat homo, quamvis intensum illud non sit, æternam sibi mortem promeretur: igitur et primo amoris actu, licet tepido, ac remisso, æternam quoque vitam merebitur. Sine pena reatu peccatum nullum est: et quomodo itaque amor erit absque mercede merito? Etenim sicut peccatum gehenna cruciamenta, ita et amor cœli gloriam merendi ratio est; et ideo sicut illa omne peccatum meretur, sic et hanc promeretur debet omnis amor. Imo peccatum veniale, etsi levissimum, penam etiam promeretur aliquam: amor igitur, quamvis exiguis, aliquam item gloriam mereri, dicens est: si autem gloriam aliquam meretur, æternam utique meretur, quia gloria suæ naturæ æterna est, in quo à pena differt, quæ et æterna, et temporalis esse

(27) Galat. 5. 6.

(28) I. 2. q. 114. a. 4. c.

(29) Rom. 6. 23.

valeret; et ideo peccatum veniale temporalis tantummodo penæ reum hominem constituit. Ceterum qui cum veniali non dimiso damnatur, aeternaliter pro eo punetur, quia in inferno nulla est penitudo, sine qua nec peccatum illud, nec aliud remittitur, et peccata non remissa semper ibi puniuntur (30) „Veniale peccatum, inquit D. Thomas, cum non sit contra charitatem, non meretur penam æternam ex specie peccati, nec ex parte inherentia ad subiectum per se loquendo, quia non privat gratias, sed per accidens sic irremissible peccato mortali conjunctum, in quantum est in subiecto privato gratia; et sic per accidens punitur pena æterna.“ Quocirca si damnatus æternas in inferno pro veniali culpa daturus est penas, justus similiter in celo pro levi, et parvo amore aeterna remuneracione donabitur, alioquin verum non esset, quod Theologi plerumque docent, nimurum propensiorem ad remunerandum, quam ad puniendum Deum esse, et ultra condignum præmium, penam vero citra condignum conferre. Si autem homo pro exiguo amore remunerandus est, amor isthic haud culpæ, sed gratia, et charitatis est socius, ac propterea meritorius, quoniam opera in peccato facta nec meritum hic, nec præmium habent in Cœlo.

10. Tradita hucusque doctrina ipsi Doctori Angelico est consentanea, qui vita æterna meritum Dei amor, illius intentionis, aut remissionis non habita ratione, absolute tribuit dicens: (31) „Quilibet actus charitatis meretur absolute vitam æternam.“ Quia et remissa actu id signanter concedit, ait enim: (32) „Quandoque aliquisactus charitas cum aliquo tempore, vel remissione committitur:“ et quia actu hunc remissum, vel tepido excipiat, subdit: „Quilibet actus charitatis meretur vitam æternam.“ Hæc insuper cum magno Hippomenus Præsule inquit: (33) „Charitas inchoata me, retur augeri, ut aucta mereatur perfici, sicut Augustinus dicit.“ Verba hæc pro amore suo inchoato, et initiali stabilendo, laudant Adversatores, de quo idcirco intelligi possunt: sed hinc conficitur, amorem ipsum initiale, et inchoatum meritorium, ac proinde cum gratia esse, expressæ enim de merente charitate sermo ibi est, sicut clausula illa manifestat: „charitas inchoata meretur augeri.“ Præterea ad charitatis perfectionem, quæ consistit (34) „in remotione occupationum secularium, quibus affectus humanus retardatur, ne libere progrediatur in Deum:“ nos non teneri probat aijens: „Ad secundam vero perfectionem, sine qua charitas esse potest, homines non tenentur, cum quilibet charitas sufficiat ad salutem.“ Charitas, quæ ad salutem sufficit, cum gratia, atque idcirco salutis ipsius meritoria est. Porro expressio illa quilibet charitas omnem ambit charitatem tam intensam, quam remissam. Et loquitur de charitate, ad quam tenetur, aut que nobis precipitat, que actualis est, non habitualis, quoniam præcepta non de habitibus, seu virtutibus, sed de earum actibus nobis imponuntur, ut cum eodem dixi cap. XII. n. 14. Unde fit, cum gratia, et merito esse actualem charitatem et intensam, et remissam. Vide ibi n. 11. alia S. Doctoris verba, in quibus non solum Dei, sed proximi etiam amoris meritum absolute attribuit.

11. Conijicias ulterius licet, contritionem, quamquam exiguum, esse pariter meritoriam, propterea quod amorem Dei, saltim parvulum, illa, cum remissa est, secum neceſſe habet, quia est dolor de peccatis propter Deum summe dilectum. Quocirca si remissus amor meritorius est, contrito parva merito privari non debet. Unde Angelicus ipse Magister contritionem absolute, et nulla excepta, actum vocat meritorium. Ejus verba dedi cap. XV. n. 5. Quinimo contritionem ita illigat merito, quod contritionis efficacia ab eo nuncupatur, ut dolor, qui nil meretur, contritionis denegetur nomen. Quapropter dolorem illum, quem anima in purgatorio existentes de culpis suis habent, et intensissimum esse non ambigo, quod ei contritionis efficacia, nempe meritum dedit, contritionem nullatenus esse docet: (35) „Animæ in purgatorio dolent de peccatis, sed ille dolor non est contritus, quia deest ei contritionis efficacia.“ Et pau-

T

(30) quæst. 7. démal. a. 10. c.

(31) r. 2. q. 114. a. 7. ad. 3.

(32) 2. 2. q. 24. a. 6. c. et ad. 1.

(33) 1. 2. q. 113. a. 10. c.

(34) De virtutibus q. 2. a. 22. c.

(35) 4. Sent. d. 27. q. 2. a. 4. quæstion. 3. c. et ad. 2.

CAPUT. XVII.

lo ante dixerat: „Qui in purgatorio sunt, habent dolorem de peccatis gratia infors, matum, sed non meritum, quia non sunt in statu merendi:“ et difficitur ratione hac, dolorem illum esse contritionem. Contrito itaque meritum semper habet; et dolor, qui merito caret, contrito non est: et ideo quantumlibet exigua, modo vera contritio sit, meritoria, ob idque abs crimen secreta, et cum gratia erit. Enimvero id amori potiori jure attribuendum; etenim meritorum et contritioni congruit, et amori, illi vero propter ipsum: cum autem contrito meritum semper habeat, et si merito caret, vera contritio non sit; amor similiter meritorius semper erit, et si quando nil meretur, verus charitatis amor non est. Imo proximitate dilectionis, si charitatis est, a gratia proficit, et meritum habet, iuxta dicta capitibus XII. XIII. XIV. Et exinde deducendum, meritum semper inesse Dei amoris; hic namque proximorum dilectionis natura, perfectione, ac proinde merito quoque semper antecellit; et ideo ait D. Thomas: (36) „Deum diligere secundum se est magis meritorium, quam diligere proximum.“

(32) S. Bernardus dilectione Dei meritum similiter adjudicat dicens: (37) „Non enim sine premio diligitur Deus... Verus amor se ipso contentus est: haber premium, sed id, quod amat... Verus amor premium non requirit, sed meretur. Premium sane, nequid amanti proponitur, amanti debetur, perseveranti redditur... Deum, amans anima aliud prater Deum sui amoris premium non requirit, aut si amorem, nec remissum, nec intensum, sine merito, et absque premio, quod amanti debetur; et ideo anima, quae vere Deum amat, premium meretur, et premium istud, quod Deus ipse est, si in amore perseveret, dubio procul habebit.“

(33) Similia his docuit et S. Augustinus inquisiens: (38) „Dilectio Dei, et proximi, mi manebit in eternum: in quo mandato geminato tota lex pendet, et Prophetæ, eritque premium custodi mandati hujus ipse mandator, et premium dilectionis ipso dilectus, quando erit Deus omnia in omnibus.“ Deus premium illius est, qui prius præceptum implens, et Deum ipsum diligit, et proximum: unde fit, dilectionem esse meritoriam, nam simili præmio nemo donatur, quin ante mereat illud. Et loquitur de dilectione mandati impletiva, que remissa esse valet, quia intensio nemini jubetur, ut sapius dictum est; et ideo Initialiste ipsi, ut præceptum fiat, exiguum dumtaxat, ac incipientem exigunt ut plurimum dilectionem, qua idcirco meriti expers non erit. Manere etiam in eternum dilectio quicunque hujusmodi; et ideo non mortua, et informis, sed viva, formata a gratia, ac proinde meritoria est; nam actus informes transirent, et cessant in justificatione, nequeantque propterea manere cum justis in eternum. Vide cap. I. n. 9. Hæc omnia amplius roboret ajens: (39) „Opera illa quidem, quæ operamur circa proximorum necessitates, eterna esse non possunt, sicut nec ipsa necessitates: sed si non diligendo ista faciamus, nulla est justificatio: si autem diligendo, eterna est ipsa dilectio, cuique eterna parata est retributio.“ Si hoc vero astruit, nonne asseverandum potius, dilectionem nostram, dum erga Deum diligendo operamur, et eternam esse, et eternam sibi pararam habere retributionem? Ante verba precedentie numero laudata dicit: (40) „Hæc est fides, quæ per dilectionem operatur, quam quarendo, petendo, pulsando impetrat Spiritum bonum, per quem dilectio ipsa diffunditur in cordibus nostris. Hoc enim Spiritus Dei quicunque aguntur, hi filii sunt Dei. Qui recipiuntur, ut recumbant cum Abraham, Isaac, et Jacob in regno celorum.“ Cum autem de dilectione agat mandati impletiva, que remissa est interdum, dilectio tametsi remissa, diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, Patriarchis in celis. Dilectioni insuper ita meritum attribuit regni coelestis audeundi, ut per eum viator, qui Deum amat, non jam terricola, sed cœlicola licet nuncupari. (41)

(36) 2. 2. q. 182. a. 2. c.

(38) In Psalm. 118. Serm. 22. n. 2.

(40) Ibi Serm. 22. n. 2.

(37) Tr. de diligendo Deo c. Dilectio.

(39) Ibi Serm. 23. n. 8.

(41) In Psalm. 85. n. 6.

CAPUT. XVII.

Sed cum viator in terra degat vitam, in celo solummodo esse potest quoad jus, et meritum obtinendi illud. Peccando descendit, quia peccato infernus debetur; amando ascendit, quia amori debetur celum: quamobrem ascensus iste, amantis meritum est, ut celi fruatur delicias. Unde etiam ait: (42) „Quanto ergo plus amaveris, tanto plus ascendes... Diutum tibi est: Ascensus dispositus in corde, in convalle plorationis. Quaris quo? Quid tibi diuturus est? Quod oculus non vidit, nec auris audiit, nec in cor hominis ascendit. 1. Cor. 2. 9.“ Si ergo dum plus amas, plus ascendis, dum minus amas, minus mereris; ast aliquantum ascendis, et mereris; ob idque minor ipsa dilectio meritoria est. Amor idcirco quod sursum levator, igne recte comparatur, eodem assertente: (43) „De igne boni amoris Dominus dicit: Ignem veni mittere in mundum. Luc. 12. 49.“ ignis autem semper ascendit, nimurum dum parvus est, parum; dum magnus est, multum: sic igitur amor semper ascendit, semper meretur, videlicet parum, dum tepidus est; multum, dum servidus. Sed iterum eudem audi: (44) „Attende ad te ipsum: quid merebaris peccator? Contemptor Dei, quid merebaris? Vide si occurrit tibi nisi pena, si occurrit tibi nisi supplicium. Vides ergo quid tibi debebatur, et quid dederit, qui gratis dedit. Data est venia peccatori, datus est spiritus justificationis, data est charitas, et dilectio, in qua omnina bona facias; et super hac dabit et vitam eternam, et societatem Angelorum: totum de misericordia. Merita tua nusquam jačes, quia et ipsa tua merita illius dona sunt.“ De prima hic disserit dilectione hominis, qui ante eam in peccato erat, et eterna damnationis reatu: prima seu incipiente dilectio ista parvula soleat esse: ast secum jam haber peccatorum veniam, justificationis gratiam, charitatis virtutem, et vita eterna meritum. Neque id jačare debet homo ille, quoniam hac ejus dilectio, hoc ejus meritum Dei donum est, ac misericordia. Ait ulterius: (45) „Ut autem habeamus dilectionem, et ex ea possimus habere bonam operationem, numquid eam nobis dare nos possumus, cum scriptum sit: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis?“ Nos itaque sine charitate ista, et Spiritu Sancto in nobis habitante, neque dilectionem habere, neque ex dilectione possumus operari: et ideo dum diligimus, aut ex dilectione aliquid agimus, jam dona illa, et ob id meritum habemus. Insuper hoc assertit: (46) „Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore... jam ergo non in timore, sed in dilectione, ut non serviri, sed filii simus. Qui enim adhuc ideo bene agit, quia penam timet, Deum non amat, nondum est inter filios: utinam tamen vel penam timeat. Timor servus est, charitas libera est; et ut sic dicamus, timor est servus charitatis. Ne possideat dia-bolus cor tuum, præcedat servus in corde tuo, et servet domina ventura locum.“ Qui est in timore servi, de quo agit, non est in dilectione, id est dilectionem non habet: timor servi non in justis, sed in peccatoribus reperitur, ut dixi cap. XIII. n. 14: quapropter dilectio in illis est, et non in istis. Qui timet, adhuc est servus, sed qui diligit, liber, filius Dei, ac proinde justus. Ut dilectio veniat in cor, opus est, ut hoc a diabolo non possideatur: at diabolus cor possidet peccato subditum: sine peccato ergo cor esse debet, ut in eo dilectio sit. Et hinc concluditur, dilectionem esse meritoriam, nam opera bona justorum mereri vitam eternam, Tridentinum definitivit. (47) Sed addit Augustinus premium edisserens, quod dilectio meretur: (48) „Sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater. Dom-nus noster timet, pater amat... Ipse Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quia sumus filii Dei. Si autem filii, et heredes. Rom. 8. Non enim inaniter filii. Hæc est merces: et heredes... Heredes Dei sic sunt, ut ipse Deus sit hereditas nostra, cui dicit Psalmus 15: Dominus pars hereditatis meæ. Heredes quidem Dei: si parum

(42) In Psalm. 83. n. 10.

(43) In Psalm. 79. n. 13.

(44) Serm. 144. n. 21.

(45) Serm. 156. al. 13. de verbis Apost. n. 5.

(46) Sess. 6. can. 32.

(47) Serm. laudato n. 15. 16. 17.

CAPUT. XVII.

„ vobis est, audite quo amplius gaudeatis: Heredes quidem Dei, coheredes autem Christi, ti. „ Quocirca si Dei filius est, qui eum amat, ejus erit et heres; atque hereditatem hanc amor ipse merebitur, nam adulterus, qui cum non meretur, Dei heres non instituitur. In tribus his ultimis testimonii et intensam, et remissam comprehendit dilectionem; hoc enim monet: (49) „ Unusquisque ergo attendat cor suum, utrum ex intimitate cordis medullis, et sincera charitate dicat, Pater. Non modo queritur, quanta sit ipsa caritas, utrum magna, an parva, an mediocris: utrum vel sit, quero. Si nostra est, latendo crescit, crescendo perficietur, perfecta permanebit. Non enim perfecta, ta vergit in senium, et a senectute veniet ad mortem: ad hoc perficietur, ut eterna permaneat. „ Nec te moveat, quod memorem charitatem, et non dilectionem, quoniam charitatis nomine haud charitatis virtutem, sed dilectionem hic intelligit; agit enim de dilectione ipsa, ut verba produnt in testimonio illis contenta: agit de amore, quo Deus amat, et invocatur ut pater; et amor iste non virtus, sed actus est; agit de dilectione, que divinam meretur hereditatem; et dilectio haec non est habitus, sed operatio. Neque hic solum, sed alibi etiam frequentissime caritas apud ipsum dilectionem significat: unde ait: (50) „ Unus rei est utrumpotest nomen. „ Et: (51) „ Amor Dei, amor proximi caritas dicitur. „ Hinc asserendum existimo, dilectionem Dei quoniam esse charitatem, quae sive magna, sive parva, sive mediocris, modo nata sit, in cordibus existit a diabolo non possedit, sed a Spiritu Sancto inhabitatis, in virtus iustis, in filiis Dei, in heredibus ipsius, in coheredibus Christi: quoniodom ergo merito explolianda est? Quonodo erit cum peccato? Ipsa utique nascitur, ut perficiatur, et eterna permaneat: ideoque nequit informis, et non meritoria; opus namque hujusmodi ita perfici, et permanere non valet, ut nuper dicemabam. Ait præterea: (52) „ Habes quod agas, ut numquam moriaris. Si times mortem, ama vitam. Vita tua Deus est, vita tua Christus est, vita tua Spiritus Sanctus est. „ Hoc vero absolute dictum non posset, si quando amor absque merito considereret, tunc enim tametsi quis vitam hujusmodi amaret, eam non meretur, et illam si non mereret, minime obtineret, ac propter ea a morte non liberaretur. Ait ulterius: (53) „ Quid enim, quia dixerunt damones: Marc. 3. Tu es Filius Dei, scimus, qui sis; ideo regnaturi sunt cum Filio Dei? Absit. Discerneada est ergo fides damonum a fide Sanctorum. Plane discernenda vigilanter, et diligenter. Nam Petrus hoc dixit Domino dicenti, March. 16. Quem me esse dicitis? Tu es Christus Filius Dei vivi. Et Dominus: Beatus es Simon Bar-jona, O Domine, hoc tibi dixerunt et damones: quare ipsi non sunt beati? Quare? Quia damones hoc dixerunt timore, peritus amore. „ Quod si aliquis merito exuator amor, licet quis Iesu Christi divinitatem fateatur amore, neque ob id beatus, neque cum Christo regnaturus est. Subdit vero Augustinus: (54) „ Crede, ama, regna... Ergo tu amas, quia caritas cum fide ipsa te perducit ad pacem. Quam pacem? Veram pacem, plenam pacem, solidam pacem, securam pacem, ubi nulla pestis, nullus hostis. Ipsa pax est finis omnium desideriorum bonorum. „ Denuda merito amorem, et ratio ista corrigit, tum namque etsi credas, et ames, non regnabis, nec ad pacem illam perducere te fides, et caritas. Unde quo tibi contra suasciri, amorem merito vita eterna semper ornari, teque idcirco, si in amore permaneas, in eternum cum Domino regnaturum millies, si opus fuerit, cum Augustino dicam incundanter: „ Crede, ama, regna. „ Denique hoc itidem staruit: (55) „ Vita nostra dilectio est: si vita dilectio, mors odium est: „ imo et quolibet peccatum, codem affirmante: (56) „ Peccatum mors est anima. „ Exinde fieri videtur, quod dilectio, et peccatum convenire nequeant in eadem anima, sicut vita, et mors in eodem corpore non convenient: dilectio vero si peccato jungi non potest, gratia semper erit unita, atque ideo meritoria. Insuper si dilectio vita nostra est, numquam erit opus mortuum, et informe, sed vivum, et gra-

(49) Ibi n. 16.

(50) In Psalm. 31. Enarr. 2. n. 5.

(51) Serm. 168. al. 17. cx. 50. homiliis n. 2.

(52) In Psalm. 44. n. 2.

(53) De Trinit. lib. 15. c. 18.

(54) Serm. 151. al. 18. de verbis Apost. n. 2.

(55) Ibidem.

(56) Tract. 42. in Joan. n. 2.

CAPUT. XVII.

tis decore formatum; sicut peccatum, quod mors nostra sit, numquam est res viva, et formata, sed informis, mortua, et mortifera; opera autem viva, et formata meritum habere, inconcussum est. Diutule in his immorari placuit, quia cum Augustini auctoritas magna sit apud omnes, ejus mens circa dilectionis meritum sedulo exploranda erat; et licet alia S. Episcopi verba utiliter transcribi poterant, ea lubens prætero, quia testimonia adducta sat, meo judicio, ostendunt, cum dilectionem sine merito non agnoscerem.

14. Superest modo exemplum caloris examinare, quo sepissime utuntur Initialisti, assertentes, quod licet ipse dispositio ad ignem sit, ei tamen solum dum est intensus, adhaesit: unde confidere quis posset, quod dilectio similiter, quia ad gratiam, et meritum disponit, et tantummodo cum intensione gaudet, copuletur. Ast integra paradigmatis hujuscemus vis, atque energia evanescit, si calorem quis ignem nuncupaverit, sicut et Philosophi haud ignobilis, ei nimur, qui rerum substantiam a carum affectionibus, seu accidentibus non distinguunt, pari consensu appellant, quibus cum parvum calorem, fas est, ignem item parvum vocare. Si autem Peripateticus, qui alterum ab altero serenit, mos sit gerendus, dixerit, calorem quamdam esse ignis virtutem, non operationem; et non de virtutibus, sed de illarum operibus nunc agi: et ideo calor ipse compareat ad calfactionem, non ad ignem inspicendus est. Quapropter quemadmodum calfaction, quia operatio caloris est, sive intensa, sive remissa fuerit, sine calore esse nequit, ita amor, qui est actus gratia, et charitatis, absque illis, sive intensione servat, sive tempore languet, haud valet reperiiri, ipsisque idcirco semper unitus, ac meritorius erit. (57) „ Charitas, ait D. Thomas, est habitus inclinans ad diligendum, sic se habens ad actum dilectionis, sicut calor ad calfactionem: „ quocirca sicut calfaction sine calore non est, ita absque charitatis habitu non erit dilectionis actus, qui ob hanc rationem semper meritorum habebit; siquidem dilectio ab habitu charitatis progrediens meritoria ab omnibus censemur. Deinde naturales rerum vires, ac carum opera, si vita gaudent, radicibus suis, principiisque sic harerent solent, ut ab ipsis nec intensa, nec remissa diluantur. Ita visio licet infram cum visa, intellectio eti imperfetta cum intellectu, et intellectus, ac visus, quamvis perfecti admodum non sint, intime, insolubiliterque cum anima nequantur. Haud secus Dei amor, qui præstantissima vita est, quantumlibet exiguis, charitati, et hoc gratia copulatur: ob idque sicut is, qui videt, tametsi agre, visum; qui intelligit, etiam si imperfete, intellectum; et uterque animam habet: sic qui Deum amat, licet non servide, sed tepide, ac remissa id faciat, charitatem gratiamque possidere censendus est. Id ipsum pariter qua supra naturam, naturalemque rationem sunt, virtutum ostendit exemplum: qui enim vere, et supernaturaliter credit, ac sperat, spem habere, atque fidem, protinus existimat, licet actus credendi, et sperandi servidi non sint: ecce ergo qui veraciter, et supernaturaliter Deum amat super omnia, licet non intensa diligat, charitatem saltem parvulum non habebit. Profectio qui servide Deum amat, servida charitate afficitur: cur itaque qui remissa cum diligat, remissa item charitate non donabitur? Præterea caloris intensiōem in octo gradus dividunt Peripateticī, et astruant, quod ipse, dum septem gradus haberet, ultima est dispositio antecedens cum forma ignis jam connexa, concomitantis vero, dum octo: atque idcirco calor ut sex, licet adeo intensus, ut intensio maximæ antecedenti vicinas sit, absque forma illa consistat. Quamobrem si opportunum est caloris exemplum, amor ut septem ultima erit dispositio prævia jam gratia annexa, et eam comitantis amor ut octo: et ideo amor ut sex, licet ita servidus, quod ad maximam intensiōem antecedenter proxime accedit, adhuc erit sine gratia. Id autem exvertit propterea potissimum Initialistarum dogma asserentum, amorem tantummodo cum remissis, debilibus, exiguis, ac initialis fuerit, sine gratia inveniri; quibus causis exemplum caloris inopportunum in re hac esse videtur.

15. Scitur tandem dignum est, quod circa statum naturæ puræ, de cuius possibilitate problematice prius disseruerat, hoc ait Berri: (58) „ Id ergo pronuntio: status puræ naturæ impossibilis est. „ Et hanc impossibilitatis hujuscemus assert rationem: (59) „ Res-

(58) De virtutibus q. 2. a. 7. ss. 17.

(59) Tom. I. diss. 2. c. 2.

(52) Lib. 18. c. 4.